

УДК 821.111*:81'373.612.2]:[7.049.1:17.026.3]

DOI <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2025-22-12>

Ольга СТОВБУР

аспірант кафедри теорії та практики перекладу з англійської мови, Запорізький національний університет, вул. Університетська, 66, м. Запоріжжя, 69063

ORCID: 0000-0001-5448-4264

Бібліографічний опис статті: Стовбур, О. (2025). Актуалізація образного складника емоційного концепту JOY в творчості Г. К. Честертон. *Актуальні питання іноземної філології*, 22, 80–88, doi: <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2025-22-12>

АКТУАЛІЗАЦІЯ ОБРАЗНОГО СКЛАДНИКА ЕМОЦІЙНОГО КОНЦЕПТУ JOY В ТВОРЧОСТІ Г. К. ЧЕСТЕРТОНА

Стаття є спробою визначення образного складника емоційного концепту joy в творчості відомого англійського письменника Г. К. Честертон. До дослідження було залучено різножанровий матеріал значного обсягу (філософсько-релігійні трактати, художня література, публіцистика) для уможливлення проведення детального аналізу образної складової концепту. Проблема емоційних концептів досить активно розробляється у зарубіжній та вітчизняній лінгвістиці, однак питання вивчення концепту joy у творах письменника ставиться вперше. У статті було розглянуто зміст концепту joy та виявлено, що його характер зумовлений не тільки самою суттю відповідної емоції, але й своєрідним світобаченням автора, яке базувалось на християнських традиціях радості та любові. Було також уточнено осмислення когнітивної метафори як ідеалізованої когнітивної моделі, яка відтворює бачення певного об'єкту як образу, структурованого через мовний знак.

У ході розвідки було встановлено, що концепт joy у творах Г. К. Честертон об'єктивується перш за все лексемою joy та її 29 синонімами, що є прямими номінаціями концепту. До номінативних засобів мовної репрезентації цього концепту відносяться також прикметники у функції означення до лексеми joy, словосполучення (іменникові та дієслівні) із словом joy і його синонімічними відповідниками та низкою когнітивних метафор, які констатують образний зміст концепту. Головна увага у дослідженні була зосереджена на виявленні метафоричних моделей, за допомогою яких об'єктивується концепт joy в творах Г. К. Честертон. Вони наступні: joy – essence of being, joy – spiritual value, joy – power, joy – cause of faith, joy – foundation of faith, joy – creativity. З'ясовано, що концепт joy є одним з базових у світосприйнятті та творчості письменника, стверджується також індивідуально-авторське значення концепту joy для визначення та осмислення інших базових концептів письменника – christianity, faith та god.

Ключові слова: Г. К. Честертон, когнітивна лінгвістика, когнітивна метафора, метафорична модель, індивідуально-авторське світобачення, образна складова концепту.

Olha STOVBUR

PhD student at the Department of English Translation Theory and Practice, Zaporizhzhia National University, 66 Universytetska St, Zaporizhzhia, 69063

ORCID: 0000-0001-5448-4264

To cite this article: Stovbur, O. (2025). Aktualizatsiia obraznoho skladnyka emotsiinoho kontseptu JOY v tvorchosti H. K. Chestertona [Actualisation of the figurative component of the emotional concept JOY in G. K. Chesterton's works]. *Current Issues of Foreign Philology*, 22, 80–88, doi: <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2025-22-12>

ACTUALISATION OF THE FIGURATIVE COMPONENT OF THE EMOTIONAL CONCEPT JOY IN G. K. CHESTERTON'S WORKS

The present article constitutes an attempt to define the figurative component of the emotional concept joy in the works of G. K. Chesterton, renowned English writer. The study is based on a large corpus of diverse genre materials, including philosophical religious treatises, fiction, and journalistic writings, allowing for a detailed analysis of the concept's figurative dimension. While the exploration of emotional concepts has been a subject of extensive research in both foreign and domestic linguistics, the study of the concept joy in Chesterton's works is undertaken for the first time. The article examines the content of the concept joy and reveals that its structure is shaped not only by the essence of the corresponding

emotion but also by the author's unique worldview, which is rooted in Christian traditions of joy and love. The study also refines the understanding of cognitive metaphor as an idealised cognitive model that represents the perception of a given object as an image structured through linguistic signs.

The present study sets out to establish that the concept joy in Chesterton's works is primarily verbalised by the lexeme joy and its 29 synonyms, which serve as direct nominations of the concept. Other nominative means of its linguistic representation include adjectives modifying joy, noun and verb collocations involving joy and its synonymous equivalents, as well as a range of cognitive metaphors that constitute the concept's figurative content. The study focuses on identifying the metaphorical models through which the concept joy is objectified in Chesterton's works, including joy – essence of being, joy – spiritual value, joy – power, joy – cause of faith, joy – foundation of faith, joy – creativity. The research also determines the place of the concept joy in the writer's worldview. The study concludes that joy is one of the fundamental concepts in Chesterton's perception of the world and his literary works, and furthermore, it affirms the author's individual significance of the concept joy in defining and comprehending Chesterton's other key concepts—Christianity, faith, and god.

Key words: G. K. Chesterton, cognitive linguistics, cognitive metaphor, metaphorical model, author's individual worldview, figurative component of the concept.

Постановка наукової проблеми та її значення. Дослідження спрямоване на вивчення концепту JOY у творчості англійського письменника Г. К. Честертон, а саме на аналізі його образного складника, який нарівні з понятійним та ціннісним є важливим засобом виміру концепту. **Актуальність тематики статті** зумовлена по-перше, тією увагою, що приділяється вивченню емоційних концептів у лінгвістиці, і, по-друге, повною відсутністю відповідних філологічних розвідок у сучасному українському мовознавстві. Сама по собі індивідуальність письменника, специфіка й неповторність його літературної спадщини, його християнської картини світу практично не досліджувались в Україні. Винятками складають літературно-філософські розвідки А. Польщак (Польщак, 2024а, 2024b). З огляду функціонування і вираження концепту JOY в його творчості, то подібні дослідження не були виявлені. Все це зумовлює **актуальність цієї статті**.

Об'єктом роботи виступає концепт JOY у межах англomовного світогляду письменника Г. К. Честертон, **предметом** – зміст концепту, зокрема його образна сторона та вербальні засоби її об'єктизації через призму когнітивних метафор **Метою розвідки** є встановити особливості відтворення образної складової концепту JOY у творах Г. К. Честертон та визначити значимість концепту в індивідуально-авторський картині світу письменника.

Матеріалом дослідження слугували твори Г. К. Честертон, а саме художні твори: «The Man Who Was Thursday», «The Return of Don Quixote», «The Ball and the Cross», «The Flying Inn» та нехудожні твори, зокрема есеїстика та літературна критика: «Alarms and Discursions», «Varied Types», «A Miscellany of Men» (а саме «The Priest of Spring»), «Appreciations and Criticisms

of the Works of Charles Dickens», біографії: «Robert Browning», «St. Francis of Assisi», «St. Thomas Aquinas», релігійно-філософські трактати: «Orthodoxy», «Heretics», «The Everlasting Man» (всього 14 од.). Різноманітність художнього матеріалу для аналізу (теологічний трактат, роман, есе тощо) зумовлена необхідністю довести, що наявність концепту JOY є стійкою тенденцією всієї творчості Г. К. Честертон, незалежно від жанру. Джерелами культурологічної інформації слугували тлумачні, етимологічні та релігійні словники англійської мови (Cambridge Dictionary, Oxford English Dictionary, Collins Dictionary, Merriam-Webster Dictionary, Longman Dictionary of Contemporary English), оскільки словникові статті визнаються культурологічно важливим матеріалом для дослідження концептів, особливо тих, що належать до емоційної сфери. Окрім того, було визначено місце концепту JOY у картині світу письменника. Валідність отриманих висновків підтверджується значним обсягом проаналізованого матеріалу (1240 сторінок) і репрезентативністю вибірки (162 текстові фрагменти). **Методами** дослідження слугували: концептуальний аналіз, аналіз словникових дефініцій, аналіз когнітивних метафор.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення теоретичного матеріалу з тематики показує, що концепт «радість» вже ставав предметом дослідження в українській філології. Так, велика дослідницька робота проведена М. Ольхович-Новосадиук, яка в ряді своїх розвідок проаналізувала психологічні аспекти цього концепту, здійснила порівняльний аналіз засобів вербалізації та структур концептосфери *радість* в українській, польській та англійській лінгвокультурах (Olkhovych-Novosadiuk, 2020, с. 44–47). У руслі вивчення вербалізації

емоційного концепту на матеріалі англійської мови американського варіанту виконане дисертаційне дослідження Ю. Шамаєвої (Шамаєва, 2004); в розвідці В. Дорменєва розглянуто понятійний складник відповідного концепту у німецькій та англійській мовах (Дорменєв, 2014, с. 75–79). Щодо особливості відображення та об'єктивації цього концепту в творчості Г. К. Честертон, то такі дослідження в Україні не велися.

Виклад основного матеріалу. Емоції є однією з форм відображення дійсності, вони складають невід'ємну частину людського існування та відіграють суттєву роль в житті людини. На сьогоднішній день емоції активно вивчаються різними науками – філософією, психологією, фізіологією та лінгвістикою, в тому числі і когнітивною, що визначає дослідження емоцій у мові однією з своїх важливих завдань, адже саме емоції виступають своєрідними посередниками між реальним світом та його мовним відображенням. Вони виступають мотиваційною основою свідомості й мислення людини. Наряду з такими емоціями як страх, гнів, любов тощо, у категорію фундаментальних входить і емоція радість.

Існують особливі види концептів, ядром яких є основні емоції, так звані емоційні концепти, ментальні конструкти за допомогою яких формується концептуальна картина світу народу, і які є свого роду універсальними. Серед них значне місце посідає концепт радості, який є найбільш значимим емоційним концептом, що входить до національної концептосфери будь-якої мови і якому притаманні всі ознаки, характерні для свідомості носія мови. Зміст цього концепту безсумнівно обумовлений етноспецифікою тієї картини світу, до якої належить мовець, однак з іншого боку, його певною мірою можна вважати індивідуальним конструктом.

Відомо, що характеристика образного компонента будь-якого емоційного концепту, зокрема і концепту JOY, представляє труднощі через його абстрактний характер та малодоступність безпосереднього спостереження. Як правило, вивчення образного складника концепту та його відповідних ознак ґрунтується на теорії когнітивної метафори, введеної в науковий обіг представниками американської школи когнітивної лінгвістики Дж. Лакоффа

й М. Джонсона. Відповідно до їхнього вчення, концепт – це ідеалізована когнітивна модель, що відображає цілісне уявлення про об'єкт у формі образу, структурованого через мовний знак (Lakoff, 1987, с. 68; Lakoff, Johnson, 2003, с. 4). Когнітивна метафора при цьому виконує ключову роль, оскільки дозволяє концептуалізувати абстрактні поняття через більш конкретні й доступні для сприйняття категорії. Саме завдяки цьому механізму метафоризації мова відображає не лише реальність, а й ментальні процеси її осмислення, закріплюючи в семантичній системі певні культурні й когнітивні моделі.

Однак вибір концепту JOY у цьому дослідженні зумовлений не стільки його універсальністю та значимістю в цілому, скільки тим, що він також може бути вивченим та оціненим на індивідуально-авторському рівні. У цій статті аналіз концепту JOY, на нашу думку, допоможе виявити вузлові характеристики індивідуально-авторської картини світу письменника. Звісно, більшість ознак його концепту співпадає з традиційними, національними ознаками відповідного концепту, однак в творчості цього самобутнього митця вони зазнають певного індивідуально-авторського переосмислення, а, відтак, по-різному об'єктивуються в художньому тексті.

Протягом всього свого життя та творчого шляху Г. К. Честертон намагався погоджувати свій художній світ з християнськими релігійними орієнтирами, а сама християнська мораль була для нього критерієм та взірцем людського буття. Філософсько-релігійна спрямованість авторського світобачення письменника зумовлює домінуючу роль Біблії у формуванні всіх ключових концептів його творчості, концепту JOY зокрема. Сама концепція радості Г. К. Честертон заснована на християнській традиції, яка виходить за рамки того чи іншого художнього твору. Про це свідчить, в першу чергу, схожість проблематики його художньої прози (романів та оповідань) та його есе і теологічних трактатів, з іншої – факти всього його життя.

Концепт JOY є одним з найбільш значимих емоційних концептів будь-якої лінгвокультури, де він репрезентується як на національному рівні (відтворюється лексикографічними джерелами), так і на індивідуально-авторському (в літературних творах, де він одержує назву

художнього). Вибір концепту joy у цьому дослідженні зумовлений не стільки його універсальністю та значимістю в цілому, скільки тим, що він також може бути вивченим та оціненим на індивідуально-авторському рівні. У статті аналіз цього концепту, на нашу думку, допоможе виявити вузлові характеристики індивідуально-авторської картини світу Г. К. Честертон. Звісно, більшість ознак його концепту співпадає з традиційними, національними ознаками відповідного концепту joy, однак, у творчості цього самотнього митця вони зазнають певного авторського переосмислення, а, відтак, по-різному об'єктивуються в тексті.

Протягом всього творчого шляху Г. К. Честертон узгоджував свій художній світ із християнськими релігійними орієнтирами. Християнська мораль була для нього критерієм і взірцем людського буття, а радість – основою світосприйняття. Вона стала одним з домінантних концептів його картини світу, і тому присутня в його творчості на всіх рівнях: як побутовому, так і на духовно-релігійному. Як зазначається в статті «Chesterton on Joy» Товариства Г. К. Честертон: «Радість самого Честертон була однією з найхарактерніших і найпривабливіших рис його особистості... Передусім ця радість народжувалася з вдячності за все – починаючи з незасланого дару життя та самого існування» (The Society of G. K. Chesterton).

Для вивчення **образного компоненту концепту joy** було проаналізовано його мовну репрезентацію, оскільки ця складова об'єктивується лексикою, що входить у номінативне поле концепту та когнітивними метафорами, які створюють базу для типових метафоричних висловлювань.

У першій частині дослідження було проведено аналіз словників і тезаурусів англійської мови з тим щоб визначити концептуальні ознаки концепту. Самі по собі вони є незмінними незалежно від характеру матеріалу дослідження, однак їх змістовне наповнення є специфічним.

За нашими даними було встановлено, що концепт joy об'єктивується в творах Г. К. Честертон лексемою *joy* (n.) та її 29 синонімами, що є прямими номінаціями концепту: *joy, joyfulness, joyousness, jubilation, jubilation, bliss, beatitude, gladness, glee, gaiety, gratification, delight, delectation, ecstasy, exultation, exaltation, elation, hilarity, cheer, felicity, festivity,*

exhilaration, mirth, pleasure, rapture, ravishment, rejoicing, revelry, satisfaction (Cambridge Dictionary, Longman Dictionary of Contemporary English, Collins Dictionary, Merriam-Webster Dictionary, Oxford's English Dictionary). До **номінативних засобів** мовної репрезентації концепту joy відносяться також **прикметники** у функції означення (*joy: austere, wholesome, sacred, passionate, fierce, surging, unuttered, tragic, eternal, primeval; happiness: unreasonable, hand to mouth, solemn, violent, uncountable, painful, throbbing, aggressive; delight: undwelling, unimaginable, indescribable, mystical, senseless, childlike; pleasure: never failing, gloomy, dramatic, desperate, quivering, supernatural, insane; ecstasy: timid, inexplicable, overwhelming; felicity: startling, endless; mirth: irresistible, lonely, mysterious; merriment: boyish, evening; gladness: intensive; triumph: illogical; wonder: spiritual, overwhelming; rapture: prophetic, sacred; gaiety: superb, subconscious.*

Оскільки концепт joy наповнений сильними емоціями, він часто знаходить своє відображення у метафоричному вигляді, де важливе місце займають **метафоричні епітети**, функції яких і виконують вищезазначені прикметники-означення до лексеми *joy* та її синонімів. Такі метафоричні епітети, як *sacred, fierce, eternal, primeval, throbbing, quivering, irresistible, prophetic* містять емоційно-оцінні конотації, посилюють або уточнюють семантику іменника *joy*, а відтак і надають особливу образність відповідному концепту.

Образну сферу концепту також формують **словосполучення** з лексемою *joy* та її синонімічними відповідниками (конструкція *joy + of + noun*): *joy of life, joy of eternity, joy of God, joy of the soul; happiness of mankind, happiness of hippopotamus; pleasure of toil, pleasure of appreciating a work of art; mirth of youth; exaltation of childhood, delight of possibilities, delight of expectations, delight of being conventional, sense of wonder*; а також **словосполучення** типу (*noun + of/for + joy*): *cries of joy, screams of joy, literature of joy; need for happiness, spectacle of happiness, reason for happiness, shouts of happiness, pursuit of happiness, eternity of happiness, intensity of happiness; pursuit of delight, quiver of delight*, та **сполучення** типу *to smb's delight, to be a delight to an eye*, які виконують певну стилістичну функцію.

Теж саме можна сказати й про дієслівні конструкції, які у сполученнях з ключовим словом та його синонімами у тій чи іншій мірі констатують образний зміст концепту. Так, у конструкціях *to do smth. in / with joy* використаних Г. К. Честертоном, вживаються дієслова на позначення діяльності органів відчуття (*to cry with joy, to shout for joy, to yell with delight, to flush with triumph, to exclaim in rapture*), дієслова на позначення руху (*to dance with delight, to run for pleasure*), дієслова на позначення дії (*to share joy, to find happiness, to get used to happiness, to obtain pleasure, to sharpen pleasure, to give pleasure, to take pleasure, to have delight in, to sharpen an ecstasy, to share cheerfulness*) та дієслова на позначення стану (*to be sick of happiness, to go mad with joy, to be indulged in pleasure, to be overjoyed*). Всі дієслівні конструкції використовуються, як правило, в переносному смислі, виражаючи вищий ступінь проявлення емоції. Метафоричні дієслівні конструкції типу *to flush with triumph, to exclaim in rapture, to sharpen pleasure, to creep (about cheerfulness), to explode (about gaiety)* посилюють метафоричне значення одиниць, служать потужними інструментами передачі емоційно-образної експресивності концепту JOY.

Як видно з проведеного аналізу, концепт JOY значною мірою описується за допомогою мовних одиниць, що входять в його номінативне поле, однак, це не єдиний спосіб. Реалізація образного складника концепту виходить за межі суто мовних одиниць і охоплює інші форми образної репрезентації мови. Як було зазначено вище, важливою формою об'єктивації образної складової концепту є метафоричні моделі, що містять ключову лексему чи її синонімічні відповідники.

Розглянемо деякі приклади текстових фрагментів з іменем концепту, що були одібрані методом суцільної вибірки з творів Г. К. Честертон та зробимо спробу надати відповідний аналіз текстових даних з огляду концепту JOY та його образної складової. Для Г. К. Честертон та його персонажів властива радість самого буття у всіх його проявах: *...I dance with joy to think that my part of England is being built over, so long as it is being built over in a human way...; There are some very clever people who cannot enjoy the joy unless they understand it. There are other and even cleverer people who say that they*

lose the joy the moment they do understand it. Thank God I was never clever, and I could always enjoy things when I understood them and when I didn't (Chesterton, 1911); *Then there began to grow upon him, as upon a man slowly waking from a healthy sleep, a pleasure in everything* (Chesterton, 2021b, с. 897). Г. К. Честертон запевняє, що життя і є єдиним, що вартує радості: *the only thing really worthy of enjoyment* (Chesterton, 2024), як і радість очікування щастя: *the greatest delight that is possible to a human being, the delight of expectation* (Chesterton, 2024), що до кожного приходить по своєму: *This happiness he finds, as every man must find happiness, in his own way* (Chesterton). Він стверджує максимум радості як через своїх персонажів, так і своїми висловлюваннями; саме в радості зазначає Г. К. Честертон і є призначення людини: *Man is more himself, man is more manlike, when joy is the fundamental thing in him* (Chesterton, 2021b, с. 2139). З наведених прикладів логічно витікає висновок про те, що в них об'єктивується метафорична модель JOY - ESSENCE OF BEING.

Однак існує для нього і інший, вищий смисл радості, який він вкладає в уста своєї героїні: *Rosamund, there really is joy. Not rejoicing but joy; not rejoicing at this or that; but the thing itself* (Chesterton, 2013). Письменник практично надає свою індивідуальну трактовку емоції, привносячи нові відтінки в словникові значення лексеми *joy*. У його протиставленні відповідних лексем у фрагменті автор показує, що для нього поняття радості – це не лише емоція задоволення та щастя і не те, що приносить в життя людини певні радощі та втіху, а емоція справжньої неземної радості. Таке семантичне наповнення радості як вищої цінності він і вкладає у своє всеосяжне, суто честертонівське бачення, саме його він і намагався донести читачу своїм життям і творчістю.

У наступному фрагменті Г. К. Честертон пояснює, що радість це не специфічний стан, що може з'являтися в певні моменти людського буття, а це осмислений людиною результат її життєвого шляху: *Great joy does, not gather the rosebuds while it may; its eyes are fixed on the immortal rose which Dante saw. Great joy has in it the sense of immortality* (Chesterton, 2021b, с. 1748). Як бачимо з прикладу, у письменника радість – це не стільки захоплення від споглядання пуп'янка троянди повесні, скільки світло

божественної благодаті, яке в образі квітки побачив Данте, пройшовши всі кола пекла та чистилища і потрапивши нарешті до раю. Тут автор вживає найбільш продуктивний для емоційних концептів прийом **антропоморфної** метафори (*збирати квіти, уважно дивитися на щось, мати щось*). З трояндою він ототожнює ту емоцію щастя, що виявила себе у всій красі наприкінці життя поета, і саме це й підкреслює її особливу вічну цінність (*sense of immortality*). Очевидно, що в наданих фрагментах авторські концептуальні ознаки є маркером **метафоричної моделі** JOY - SPIRITUAL VALUE. У першому прикладі вона не розшифрована автором і лише відчувається на імпліцитному рівні, у другому – ця модель описана більш детально з використанням цілого ряду стилістичних прийомів та алюзії на Божественну комедію і її автора.

Г. К. Честертон вважає радість настільки потужною **енергією**, що може спричинити будь-які чудесні перетворення на землі та весело реагувати на них: *the joy that only hails the reversals of all things in the world* (Chesterton, 2013). Як бачимо, в цьому реченні наявна концептуальна ознака радості як духовної сили; письменник також наголошує на щоденній праці над собою, світом, оточуючою дійсністю: *joy is the uproarious labour by which all things live* (Chesterton, 2021b, с. 2139); ця ж сила надихати немолодого поета писати з завзятістю школяра: *when he was nearly eighty was destined to write with the hilarity of a schoolboy* (Chesterton). Так, в цих прикладах різними мовними засобами об'єктивується метафорична модель JOY - POWER.

Відомо, що концепти не існують ізольовано, а знаходяться у відношеннях взаємозалежності в межах певної концептосфери, що особливо відчутно при аналізі концепту JOY. Головним смислом життя і творчості письменника завжди залишалася його віра в Бога. Саме тому радість у нього нерозривно пов'язана з концептом CHRISTIANITY і саме у взаємодії з ним концепт JOY у Г. К. Честертон одержує особливе індивідуально-авторське наповнення. Так, автор стверджує, що віра людини основана на радості: *the joy of life is a cause of faith* (Chesterton, 2021b, с. 3950), як у поета Р. Браунінга, наприклад: *faith was founded upon joyful experience, not in the sense that he selected his joyful experiences and ignored his painful ones, but in the sense that his joyful experiences selected themselves*

and stood out in his memory by virtue of their own extraordinary intensity of colour (Chesterton). Так прийшов до Бога його персонаж Святий Фома Аквінський: *rooted in the primeval joy of God and finding its fruition in the final happiness of humanity* (Chesterton, 2006). Більш того, Г. К. Честертон заявляє, що саме через радість і він прийшов до християнства, і радість була не результатом віри, як трактують богослови, а навпаки, її причиною, першоосновою. Таким чином об'єктивується метафорична модель JOY – CAUSE OF FAITH.

Митець не втомлюється ілюструвати і доказувати своє бачення **релігії та віри**. Він робить це у запеклих дискусіях з критиками, які безпідставно звинувачували християнство за відсутність позитивних емоцій (*its alleged enmity to human joy* (Chesterton, 2021b, с. 1741)), і доказує, що саме християнство і є вищою та чистою радістю (*pure joy* (Chesterton, 2021b, с. 2138)), що саме в ньому зберіглася втіха первобутньої людини, і саме в ньому вона набула домінуючого смислу: *Joy, which was the small publicity of the pagan, is the gigantic secret of the Christian* (Chesterton, 2021b, с. 2141). Як бачимо, в радості як особливій енергії письменник вбачає **секрет християнства**, його справжню силу та міць. Як віру радості та оптимізму він і характеризує християнство: *Nothing so stamps the soul of Christendom as the strange subconscious gaiety* (Chesterton, 1911).

Концептуальна ознака **радості як сутності християнського буття** особливо яскраво відображена в образі його іншого персонажа Святого Франциска Ассізького, людини, обдарованої вищим щастям, яка живе в гармонії з собою, навколишнім світом, з Богом: *The truth is that the joy of St. Francis and his Jongleurs de Dieu was not merely an awakening. It was something which cannot be understood without understanding their own mystical creed* (Chesterton, 2021b, с. 3896); *...I doubt if there was ever in all the marvellous manhood of antiquity a man who was happy as St. Francis was happy* (Chesterton, 2021b, с. 4164). В іншому творі письменника це старий православний монах, який пізнав повноту радості Божої присутності у своєму скиті: *The old monk ... had made himself quite happy while he was in a mountain hermitage in the society of wild animals* (Chesterton, 2021a). Як бачимо, ознака радості християнського буття може бути вербалізована

не тільки ключовою лексемою, а й рядом інших засобів – метафорою *Jongleurs de Dieu*, низкою епітетів: *mystical, marvellous, happy*.

Наповнені радістю у Г. К. Честертоні і християнські свята, наприклад радість Різдва чи Воскресіння Христа: *The Christmas Carol owes much of its hilarity to our second source – the fact of its being a tale of winter* (Chesterton, 2007); *I know in my inmost bones that my joy is not solely in the spring ... and my pleasure is in some promise yet possible and in the resurrection of the dead* (Chesterton, 2008).

Невичерпним джерелом радості в християнстві є і сам Бог Г. К. Честертоні; про це він стверджує останньою фразою «Ортодоксії»: *There was some one thing that was too great for God to show us when He walked upon our earth; and I have sometimes fancied that it was His mirth* (Chesterton, 2021b, с. 2141). Синонім лексеми *joy mirth* означає веселощі, добрий гумор, сміх. Як бачимо, ідея Г. К. Честертоні полягає в тому, що щастя християнина це радість Бога, якою він ділиться із своїм творінням. Тож можливо констатувати, що радість у Г. К. Честертоні також є концептуальною ознакою Бога, саме тому християнство, на його думку, виконало своє чи не найбільше призначення – надало людині відчуття радісної вірності свого вибору: *Christianity satisfies suddenly and perfectly man's ancestral instinct for being the right way up; satisfies it supremely in this; that by its creed joy becomes something gigantic and sadness something special and small* (Chesterton, 2021b, с. 2140).

Вища місія християнства за Г. К. Честертоні – дати людині розуміння, що вона є Божим творінням і Всевишній опікується нею. Про це він і засвідчує з притаманним йому гумором: *Christianity came into the world firstly in orderto behold with astonishment and enthusiasm a divine company and a divine captain. The only fun of being a Christian was that a man was not left alone...* (Chesterton, 2021b, с. 2011); *But God does mean a man to have a little Fun* (Chesterton, 2021b, с. 974). Лексема *fun* як семантичний відповідник радості в цьому випадку надає фрагментам гумористичного забарвлення, характерного для стилю письменника. З проаналізованих фрагментів очевидно, що найважливіше в них авторське семантичне наповнення концепту JOY як сутності християнського буття об'єктивує

метафоричну модель JOY – FOUNDATION OF FAITH.

І, нарешті, є ще одна важлива ознака концепту JOY, що була зафіксована при дослідженні. Письменник розмірковує над словами іншого свого літературного героя францисканця про те, що єдиною власністю має бути арфа, тобто в широкому розумінні пісня, пісня хвали Богу, радості створення світу: *the song of the joy of the Creator in His creation and the beauty of the brotherhood of men* (Chesterton, 2021b, с. 3979). В авторському баченні очевидним стає семантичне наповнення радості як творчої діяльності. Його персонажі, нерідко зображені як знедолені безхатченки, позбавлені взуття та їжі, все ж раділи, розділяючи з Богом чудо творення світу: *with the morning stars singing together and the sons of God shouting for joy* (Chesterton, 2021b, с. 3952). У цьому випадку виражається емоція творчої радості, яку однаково відчують і Творець, і Його творіння. До того ж, наділена творчим духом людина відчуває і невимовну красу природи (*The whole universe is pouring headlong to the happiness of the night* (Chesterton, 1911)), і вишуканість готичної архітектури (*the gaiety of Gothic...the joy and energy of the gargoyles* (Chesterton, 2008)), і поезії (*Poetry can tell us whether the happiness is the happiness that sends a man to a restaurant, or the much richer and fuller happiness that sends him to church* (Chesterton)); що й робить її щасливою. У зазначених вище фрагментах втілена метафорична модель JOY – CREATIVITY.

Кількість наданих фрагментів з творів Г. К. Честертоні обмежена форматом статті, однак вони дають змогу зробити відповідні висновки та узагальнення.

Висновки та перспективи подальших розробок. У результаті проведеного дослідження було встановлено наступне:

– Образний компонент емоціонального концепту JOY у сучасній англійській мові загалом, та в творчості Г. К. Честертоні зокрема, об'єктивується лексикою, що входить у номінативне поле концепту та низкою когнітивних ознак, які створюють базу для метафоричних висловлювань і констатують його образний зміст.

– Встановлення шляхів об'єктивації образної складової концепту JOY за допомогою лексикографічного аналізу відповідної ключової лексеми, вивчення її мовної репрезентації (лек-

сичної сполучуваності та основних когнітивних ознак що їх автор вкладає в зміст концепту), а також дослідження значної кількості текстових фрагментів з різножанрових творів Г. К. Честертон дозволив виявити базу для типових метафоричних моделей, що об'єктивують концепт JOY у творчості Г. К. Честертон, найбільш продуктивними з яких є: JOY – ESSENCE OF BEING, JOY – SPIRITUAL VALUE, JOY – POWER, JOY – CAUSE OF FAITH, JOY – FOUNDATION OF FAITH, JOY – CREATIVITY.

– У силу того, що жоден концепт не існує ізольовано, було встановлено, що концепт JOY осмислюється також за допомогою інших ключових концептів християнської картини світу Г. К. Честертон, а саме через концепти FAITH,

CHRISTIANITY, GOD, які значно доповнюють зміст основного концепту. Це надає певного теологічного характеру концепту JOY і посилює його релігійну смислову.

– Оскільки вся філософія радості Г. К. Честертон заснована на християнській традиції, що є основою його світобачення, концепт JOY не притаманний лише певному жанру письменника, він виходить за рамки того чи іншого художнього твору і стає наскрізним у всій його творчості.

Перспективу подальшого дослідження вбачаємо у порівняльному вивченні змісту та структури концепту JOY в англійському та українському художньому дискурсі.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Дорменєв В. Понятійний складник концепту "радість" у німецькій та англійській мовах. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Філологічні науки. Мовознавство*. 2014. № 5. С. 75–79.
2. Польщак А. Л. Вічні цінності у книзі Г. К. Честертон «Ортодоксія». *Наукові записки Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Літературознавство*. 2024. № 2 (102). С. 43-61.
3. Польщак А. Символізм і алегорія в романі Г. К. Честертон «Людина, яка була четвергом». *Наукові записки Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Літературознавство*. 2024. № 2 (104). С. 7-28.
4. Шамаєва Ю. Ю. Когнітивна структура концепту «радість» (на матеріалі англійської мови) : автореф. дис... канд. філол. наук: 10.02.04. ХНУ ім. В. Н. Каразіна, Харків. 2004. 20 с.
5. Cambridge Dictionary. Joy. URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/joy>.
6. Longman Dictionary of Contemporary English Online. Joy. URL: <https://www.ldoceonline.com/dictionary/joy>.
7. Chesterton G. K. A Miscellany of Men. Project Gutenberg. 2008. URL: http://www.gkc.org.uk/gkc/books/misc.html#2H_4_0014
8. Chesterton G. K. Alarms and Discursions. Dodd, Mead and Company. 1911. URL: http://www.gkc.org.uk/gkc/books/alarms_and_discursions.html
9. Chesterton G. K. Appreciations and Criticisms of the Works of Charles Dickens. Project Gutenberg. 2007. URL: <https://www.gutenberg.org/files/22362/22362-h/22362-h.htm>
10. Chesterton G. K. Robert Browning. Project Gutenberg. URL: <https://www.gutenberg.org/files/13342/13342-h/13342-h.htm>
11. Chesterton G. K. St. Thomas Aquinas. Project Gutenberg Australia. 2006. URL: <https://gutenberg.net.au/ebooks01/0100331.txt>
12. Chesterton G. K. The Ball and The Cross. Project Gutenberg. 2021. URL: <https://www.gutenberg.org/cache/epub/5265/pg5265-images.html>
13. Chesterton G. K. The Collected Works of G. K. Chesterton. Illustrated. Київ : Мультимедійне видавництво Стрельбицького, 2021. 4431 с.
14. Chesterton G. K. The Return of Don Quixote. Project Gutenberg Australia. 2013. URL: <https://gutenberg.net.au/ebooks09/0900401h.html>
15. Chesterton G. K. Varied Types. Project Gutenberg. 2024. URL: <https://www.gutenberg.org/cache/epub/14203/pg14203-images.html>
16. Chesterton on Joy. The Society of G. K. Chesterton. URL: <https://www.chesterton.org/chesterton-on-joy>
17. Collins Dictionary. Joy. URL: <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/joy>;
18. Lakoff G. Women, fire and other dangerous things. What categories reveal about mind. Chicago : University of Chicago Press, 1987. 614 p.
19. Lakoff G., Johnson M. Metaphors we live by. London : University of Chicago Press, 2003. 277 p.
20. Merriam-Webster Dictionary. Joy. URL: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/joy>;

21. Olkhovych-Novosadiuk M. The conceptsphere JOY in paremia of the English, Ukrainian and Polish languages. *Science and Education a New Dimension*. 2020. V. 230. I. VIII (38). P. 44–47
22. Oxford's English Dictionary. Joy. URL: <https://www.oed.com/search/dictionary/?scope=Entries&q=joy>.

REFERENCES:

1. Dormeniev, V. (2014). Poniatiyni skladnyk kontseptu "radist" u nimetskii ta anhliiskii movakh [The notional component of the concept of "joy" in German and English]. *Naukovyi visnyk Shkhidnoievropeiskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky. Filolohichni nauky. Movoznavstvo*, 5, 75–79 [in Ukrainian].
2. Polshchak, A. L. (2024a). Vichni tsinnosti u knyzi G. K. Chestertona «Ortodoksiia» [Eternal Values in G. K. Chesterton's "Orthodoxy"]. *Naukovi zapysky Kharkivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni H. S. Skovorody. Literaturoznavstvo*, 2 (102), 43–61 [in Ukrainian].
3. Polshchak, A. (2024b). Symvolizm i alehoriia v romani G. K. Chestertona «Liudyna, yaka bula chetverhom» [Symbolism and allegory in G. K. Chesterton's "The Man Who Was Thursday"]. *Naukovi zapysky Kharkivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni H. S. Skovorody. Literaturoznavstvo*, 2 (104), 7–28 [in Ukrainian].
4. Shamaieva Yu. Yu. (2004). Kohnityvna stuktura kontseptu «radist» (na materialy anhliiskoi movy) [The cognitive structure of the concept "joy" (based on the English language)]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kharkiv: V. N. Karazin KhNU [in Ukrainian].
5. Cambridge Dictionary. Joy. URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/joy>.
6. Longman Dictionary of Contemporary English Online. Joy. URL: [https://www.ldoceonline.com/dictionary/joy](https://www.ldoceonline.com/dictionary/joy;);
7. Chesterton, G. K. (2008). A Miscellany of Men. Project Gutenberg. URL: http://www.gkc.org.uk/gkc/books/misc.html#2H_4_0014
8. Chesterton, G. K. (1911). Alarms and Discursions. Dodd, Mead and Company. URL: http://www.gkc.org.uk/gkc/books/alarms_and_discursions.html
9. Chesterton, G. K. (2007). Appreciations and Criticisms of the Works of Charles Dickens. Project Gutenberg. URL: <https://www.gutenberg.org/files/22362/22362-h/22362-h.htm>
10. Chesterton, G. K. Robert Browning. Project Gutenberg. URL: <https://www.gutenberg.org/files/13342/13342-h/13342-h.htm>
11. Chesterton, G. K. (2006) St. Thomas Aquinas. Project Gutenberg Australia. URL: <https://gutenberg.net.au/ebooks01/0100331.txt>
12. Chesterton, G. K. (2021a) The Ball and The Cross. Project Gutenberg. URL: <https://www.gutenberg.org/cache/epub/5265/pg5265-images.html>
13. Chesterton, G. K. (2021b). The Collected Works of G. K. Chesterton. Illustrated. Kyiv : Kyiv, Strelbytskyy Multimedia Publishing. 4431.
14. Chesterton, G. K. (2013). The Return of Don Quixote. Project Gutenberg Australia. URL: <https://gutenberg.net.au/ebooks09/0900401h.html>
15. Chesterton, G. K. (2024). Varied Types. Project Gutenberg. URL: <https://www.gutenberg.org/cache/epub/14203/pg14203-images.html>
16. Chesterton on Joy. The Society of G. K. Chesterton. URL: <https://www.chesterton.org/chesterton-on-joy>
17. Collins Dictionary. Joy. URL: <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/joy>;
18. Lakoff G. (1987). Women, fire and other dangerous things. What categories reveal about mind. Chicago : University of Chicago Press, 1987. 614.
19. Lakoff G., Johnson M. (2003). Metaphors we live by. London: University of Chicago Press. 277.
20. Merriam-Webster Dictionary. Joy. URL: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/joy>;
21. Olkhovych-Novosadiuk M. (2020). The conceptsphere JOY in paremia of the English, Ukrainian and Polish languages. *Science and Education a New Dimension*, 230, VIII (38), 44–47.
22. Oxford's English Dictionary. Joy. URL: <https://www.oed.com/search/dictionary/?scope=Entries&q=joy>.